

УДК 159.98:378

[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-1\(47\)-1768-1778](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-1(47)-1768-1778)

Тесленко Марина Миколаївна кандидатка педагогічних наук, доцентка, доцентка кафедри психології та педагогіки, Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», м. Полтава, тел.: (050) 614-7365, <https://orcid.org/0000-0003-4676-7736>

Шевчук Вікторія Валентинівна кандидатка психологічних наук, доцентка, доцентка кафедри психології та педагогіки, Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», м. Полтава, тел.: (097) 778-6782, <https://orcid.org/0000-0001-7101-7617>

ОСОБИСТІСНА ГОТОВНІСТЬ ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА ДО ФАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Анотація. У статті розглянуто аспекти особистісної готовності практичного психолога до фахової діяльності в умовах воєнного стану. Акцентовано увагу на непрості умови сьогодення негативно впливають на якість освітнього процесу та дало імпульс до пошуку нових підходів в організації освітнього процесу. Розглянуто поняття професіоналізму як здатність відповідально, самостійно та творчо планувати й реалізовувати власну діяльність, а також вміння будувати професійні стосунки та встановлювати конструктивні взаємодії з іншими людьми. Обґрунтовано, що поєднання професійних та особистісних чинників відбувається за умови відносної автономності професіоналізму та особистої спрямованості. Встановлено, що ефективність підготовки майбутніх практичних психологів до професійної діяльності досягається через інтеграцію освітнього процесу із індивідуально-орієнтованою психокорекційною практикою. Наголошено, що практичний психолог має бути відкритим до нових контактів і вміти ефективно підтримувати встановлені зв'язки, демонструючи емоційний самоконтроль під час спілкування. Разом з тим без глибинної корекції неможливе формування особистісної готовності практичного психолога до фахової діяльності, адже саме особистісна проблема часто гальмує професійний розвиток майбутнього практичного психолога. Саме тому, підготовка практичного психолога у закладах вищої освіти в умовах воєнного стану має полягати в тому, щоб гармонізувати, з одного боку, особистісно-людський, а з другого — професійно-соціальний аспекти, і в цьому сутність проблеми, яку покликана розв'язати психокорекція. Описано методи, що на думку авторів, найкраще допомагають підвищити якість підготовки майбутніх практичних психологів до їхньої фахової діяльності. З метою аналізу особистісної готовності

здобувачів освіти до професійного становлення в умовах воєнного стану було організовано дослідження рівня їх особистісної зрілості.

Ключові слова: якість освіти, професіоналізм, практичний психолог, рефлексія, комунікативні здібності, особистісна зрілість, психокорекція.

Teslenko Maryna Mykolaivna Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Chair of Psychology and Pedagogy, National University “Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic”, Poltava, tel.: (050) 614-7365, <https://orcid.org/0000-0003-4676-7736>

Shevchuk Viktoriia Valentynivna Candidate of Psychology Sciences, Associate Professor, Associate Chair of Psychology and Pedagogy, National University “Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic”, Poltava, tel.: (097) 778-6782, <https://orcid.org/0000-0001-7101-7617>

PERSONAL READINESS OF A PRACTICAL PSYCHOLOGIST FOR PROFESSIONAL ACTIVITY UNDER MARTIAL LAW

Abstract. The article deals with aspects of personal readiness of a practical psychologist for professional activity under martial law. The author emphasizes that the difficult conditions of today negatively affect the quality of the educational process and gave impetus to the search for new approaches to the organization of the educational process. The concept of professionalism is considered as the ability to responsibly, independently and creatively plan and implement one's own activities, as well as the ability to build professional relationships and establish constructive interactions with other people. It is substantiated that the combination of professional and personal factors occurs under the condition of relative autonomy of professionalism and personal orientation. It has been established that the effectiveness of training future practical psychologists for professional activity is achieved through the integration of the educational process with individualized psychocorrective practice. It is emphasized that a practical psychologist should be open to new contacts and be able to effectively maintain established relationships, demonstrating emotional self-control during communication. At the same time, it is impossible to form the personal readiness of a practical psychologist for professional activity without deep correction, because it is a personal problem that often hinders the professional development of a future practical psychologist. That is why the training of a practical psychologist in higher education institutions under martial law should be to harmonize, on the one hand, the personal-human and, on the other hand, the professional-social aspects, and this is the essence of the problem that psychocorrection is intended to solve. The authors describe the methods that, in their opinion, best help to improve the quality of training of future practical psychologists

for their professional activities. In order to analyze the personal readiness of students for professional development under martial law, a study of the level of their personal maturity was organized.

Keywords: quality of education, professionalism, practical psychologist, reflection, communication skills, personal maturity, psychocorrection.

Постановка проблеми. Пандемія коронавірусної хвороби 2019 та повномасштабне вторгнення російських агресорів у лютому 2022 року стали справжнім випробуванням для системи вищої освіти України. Педагоги та здобувачі освіти працюють сьогодні в умовах невизначеності, хронічного стресу, постійної загрози для здоров'я та життя. Це негативно вплинуло на якість освітнього процесу, проте дало поштовх до пошуку нових підходів в організації освітнього процесу, переусвідомлення ролі педагога у процесі викладання навчальних дисциплін, осучаснити способи отримання здобувачами освіти інформації.

Якісна освіта розглядається в наш час як один із основних індикаторів якості життя, інструмент соціальної та культурної злагоди й економічного зростання. Не випадково серед характеристик, так званого, індексу розвитку людського потенціалу (ІРЛП), за яким Програма розвитку ООН порівнює рівень соціального й економічного розвитку країн, показник освітньої діяльності є одним із трьох основних індикаторів (добробут, освіта та здоров'я) в інтегрованій оцінці якості людського життя [7]. Отже, саме поліпшення якості освіти є одним з головних завдань сучасної політики в галузі освіти, національним пріоритетом і передумовою національної безпеки держави, умовою реалізації права громадян на освіту.

Разом з тим довготривалий вплив війни, а саме травма втрати, виснаженість, невизначеність привели до сплеску попиту на психологічну допомогу. Таким чином, назріла потреба пошуку нових підходів у підготовці майбутніх психологів, які будуть психологічно готові до фахової діяльності в умовах воєнного стану.

Відповідно до Стандарту вищої освіти України для першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів, метою підготовки фахівців за спеціальністю «Психологія» є оволодіння ними загальних та спеціальних компетентностей, тобто *hard skills* і *soft skills*, формуючи які майбутній практичний психолог буде закладати основи своєї готовності і здатності до виконання професійних обов'язків у майбутній професійній діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасні українські науковці (Г. Балл, О. Бондаренко, С. Максименко, Н. Ничкало, В. Рибалка, О. Киричук, С. Сисоєва, В. Семиченко, В. Татенко, Т. Титаренко, Н. Чепелева, Т. Яценко та ін.) наголошують, що рівень професіоналізму майбутніх практичних психологів визначається не лише отриманням ними теоретичних знань, а й ступенем особистісної відкоригованості. До вагомих здобутків цих

дослідників належить розроблення методів та прийомів, що забезпечують оптимальні умови для особистісної психокорекції майбутнього фахівця. Саме особистісна психокорекція є важливою передумовою формування професіоналізму, допомагає розвивати здатність до самокорекції та застосовувати отримані знання на практиці, забезпечує набуття професійної ідентифікації, основою якої є усвідомленням подолання внутрішніх конфліктів і бар'єрів.

Звертає на себе увагу і той факт, що «синдром згоряння» описаний у літературі, загрожує тим спеціалістам-практикам, які не пройшли професійної корекції власних особистісних проблем, а тому виявляються психологічно нестійкими і навіть не придатними до професійної роботи. За таких умов особистісна проблематика може домінувати над професійним аспектом фахівця всупереч високому рівню його теоретичної підготовки.

У зарубіжній літературі зазначено, що надання довготривалої допомоги постраждалим в екстремальних ситуаціях може викликати у психологів низку особистісних проблем: психоемоційне виснаження, апатію, синдром комунікативного перевантаження, роздратування, втома від співчуття. Тому надмірно розвинена емоційна чутливість без духовного, смисло-стверджувального підґрунтя може заважати виконанню якісної професійної роботи і призводити до помилок, непорозумінь і непрофесійного контакту в сприйнятті точності партнера по спілкуванню [9]. Відсутність своєчасної підтримки та корекції може призвести до складних проблем особистісної та професійної придатності майбутні практичних психологів.

Метою статті є теоретично проаналізувати питання готовності практичного психолога до його фахової діяльності та емпірично перевірити деякі аспекти особистісної готовності здобувачів освіти до здійснення їх професійного становлення в умовах воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. Поняття професіоналізму в літературі тлумачиться як здатність самотійно, відповідально й творчо проектувати й реалізовувати власну діяльність, вміння налагоджувати професійні стосунки, конструктивні контакти з людьми [3].

Український науковець О. Бондаренко [1] наголошує на необхідності формування професійної компетентності практичного психолога, що складається з виробленої психологічної культури, розвиненої професійної свідомості, містить особистісну та професійну зацікавленість, які детермінуються фаховим і життєвим досвідом. Процес творення структури особистості психолога, на його думку, має охоплювати: засвоєння декларованих професією соціальних норм, етичних принципів, способів соціальної поведінки; набуття професійної позиції, що виявляється у високому рівні знань та розвитку професійних навичок; наявність цілісної системи уявлень психолога про себе як особистість.

Учені також наголошують на: важливості поєднання професійних та особистісних чинників за одночасної відносної автономії професіоналізму й

особистісної спрямованості; необхідності гуманістичної спрямованості психолога, що унеможливорює маніпулятивну стратегію поведінки; відповідності особистісних рис загальнолюдським і національно-культурним цінностям; поєднанні навчальної діяльності з особистісно-орієнтованою психокорекційною діяльністю.

Нині виокремлюють два основних аспекти підготовки психолога-практика: професійний та особистісний, які є взаємозумовленими і взаємопов'язаними. Складові професійного аспекту майбутнього психолога такі: формування відповідного рівня компетентності через набуття знань, умінь, навичок; розвиток творчого потенціалу та здатність реалізуватись у професійній діяльності. На думку дослідників, соціальна цінність професіоналізму тісно пов'язана із власною успішністю фахівця. Оскільки за сучасних умов особистість прагне до вияву власної сутності, то таке прагнення мусить бути забезпечене через самореалізацію, яка зовні може виявлятися у формі соціального чи особистісного успіху [3].

За Н. Чепелевою [6], фахова підготовка практичного психолога у закладі вищої освіти має складатися з двох етапів: підготовчого (початкового) та діагностичного. На першому здобувачів освіти диференціюють за рівнем придатності до роботи з людьми. Мета цього етапу – зорієнтувати їх на різні напрями професійної діяльності (психолог-викладач, психолог-дослідник, психолог-терапевт), а також адаптувати до майбутньої професії активними методами психологічного навчання. Підготовчий етап триває два роки, упродовж яких студенти оволодівають основним концептуальним апаратом та отримують початкові уявлення про майбутню професію. Діагностичний етап передбачає опанування основ психодіагностики й самопізнання і розв'язання особистісних проблем, що можуть завадити в подальшому особистісно-професійному зростанні. Під час другого етапу проводиться робота з усунення виявлених на попередньому етапі особистісних проблем, формування професійних умінь та оволодіння практичним інструментарієм. Як бачимо, етапи підготовки психологів взаємопов'язані, і на кожному з них провідним є один з елементів, тому категоричне розмежування їх недоцільне.

У багатьох дослідженнях велику увагу приділено специфічним психологічним характеристикам суб'єкта, що є передумовою успішної професійної діяльності. Аналіз психологічних праць, присвячених формуванню професійно значущих характеристик майбутнього психолога (Ж. Вірна, Ю. Долінська, Н. Іванцова, Л. Марчук, В. Панок, Н. Пов'якель, О. Саннікова, Л. Терлецька, Н. Чепелева та ін.) свідчить про існування досить широкого діапазону властивостей, якими має володіти психолог-професіонал.

Велике значення надається гуманістичній спрямованості його особистості, а саме таким її складовим, як наявність альтруїстичних позицій, високий рівень мотивації до професії, готовність до співпраці та спрямованість на результат, володіння механізмами саморегуляції, що й забезпечує успіх у

роботі. Надзвичайно важливою проблемою у професійній підготовці психологів, якій майже не приділяється належної уваги, на думку В. Панка, є проблема соціальної компетентності психологів. Соціальна компетентність є комплексним явищем. Сюди ми відносимо загальнокультурну, соціально-політичну обізнаність, уміння спілкуватись, досконало володіти мовою, уміння слухати, а головне – чути іншу людину, розуміти різні типи соціальних і міжособистісних відносин [4].

Практичний психолог повинен бути відкритим до нових контактів і вміти їх підтримувати, зберігати емоційний самоконтроль у процесі спілкування, бути емоційно привабливим для людей, високоінтелектуальним за високої чутливості, що полегшує орієнтацію в емоційній сфері клієнта, а також відчувати відповідальність за свої дії, усвідомлювати межі власної компетентності; мати певний індивідуалізм і самостійність у виробленні рішень [3].

Основним складником комунікативної здібності та характеристик психотерапевта вважають емпатійне розуміння, співпереживання, на необхідності формування якого наголошували зарубіжні та українські дослідники психоаналітичного та гуманістичного напрямів К. Роджерс, Дж. Морено, Ф. Перлз, К. Юнг, А. Менегетті, О. Бондаренко, Т. Яценко та ін.

О. Бондаренко зауважує, що обов'язковим складником особистісної готовності психолога-фахівця до професійної діяльності є наявність особистісної та професійної ідентичності. На думку дослідника, досягнення адекватної професійної ідентичності знижує тривожність, підвищує особистісний потенціал, а брак професійних знань породжує невпевненість, страхи, що ускладнюють процес професійного становлення.

Важливим у контексті становлення професіоналізму психолога-практика є формування професійної самосвідомості (знання людини про саму себе як представника певної професії) та особистісної зрілості, що виступає обов'язковою умовою успішної діяльності фахівця. Поняття професіоналізму охоплює феномен професійного становлення. У науковій літературі знаходимо різні погляди на сутність цього поняття. Його визначають як складний динамічний процес, під час якого майбутній психолог-практик проходить такі етапи особистісного становлення: усвідомлений вибір професії з урахуванням індивідуально-психологічних особливостей; професійна підготовка – формування професійної спрямованості особистості; професійна адаптація – набуття професійної ідентичності, засвоєння нової соціальної ролі, професійна спеціалізація; професіоналізм – набуття фахових та особистісних рис, потрібних для практичної діяльності; вироблення індивідуального стилю діяльності як вищої форми професійної майстерності. Проходження таких стадій професійного становлення дає суб'єктові змогу реалізувати себе у фаховій діяльності [3].

Однією з найактуальніших проблем сучасної психологічної практики є робота у стресових умовах, невпевненістю у завтрашньому дні, відсутністю

соціальної та економічної стабільності, постійна загроза життю та збільшення кількості запитів на психологічну підтримку. Тому особливо гостро сьогодні постає питання готовності майбутніх психологів до практичної діяльності як умови їх швидкої адаптації до роботи з людьми, які потребують психологічної допомоги.

У цьому контексті О. Бондарчук [2] підкреслює, що до структури готовності психолога до надання психологічної підтримки особам, що знаходяться в умовах війни, а також їхнім родинам як складного особистісного утворення належать такі компоненти: когнітивний, афективний та конативний. На думку автора, когнітивний компонент включає комплекс знань про зміст, чинники, методи й техніки надання психологічної допомоги особам, які беруть участь в антитерористичних операціях (АТО), та їхнім родинам. Ці знання є критично важливими для зменшення ризику деструктивних тенденцій у цьому процесі, зокрема для запобігання перекрученому сприйняттю та спотворенню професійно навантаженої інформації. Афективний компонент включає позитивне ставлення до процесу надання психологічної підтримки, що визначається сукупністю мотивів, які формують відповідну налаштованість психолога. Конативний компонент включає практичні вміння та навички, що забезпечують ефективне надання психологічної допомоги, зокрема здатність до ведення продуктивного діалогу з клієнтами; здійснення саморегуляції в умовах професійної діяльності з високим рівнем складності; застосування ефективних стратегій та методів для управління стресовими ситуаціями в професійній діяльності. Автор підкреслює, що лише високий рівень розвитку описаних компонентів забезпечить професійну готовність психологів надавати ефективну психологічну допомогу особам, які зазнали травматичних впливів у результаті кризових ситуацій [2].

У мінливих умовах сьогодення у процесі підготовки фахівців-психологів за сучасної соціо-політичної ситуації, найголовнішою із професійно-особистісних характеристик практичних психологів стає здатність до професійної рефлексії. А саме, формування навичок систематичного самоаналізу із наступною творчою активізацією власної фахової діяльності, що виявляється у стійкій потребі в постійному оновленні знань, уміння глибоко проникати в сутність проблеми, бачити зв'язок між явищами; здатність узгоджувати новий особистісний досвід із досвідом інших; прагнення до самовдосконалення, самореалізації.

Війна згубно впливає на кожного українця так само вона впливає і на особистість психолога, створюючи певні суперечності. З одного боку, молодий фахівець має ускладнені умови адаптації до професійної діяльності, а з другого – щоб ефективно вплинути на людину, яка перебуває в негативному емоційному стані пов'язаним з травматичним досвідом він повинен мати певні професійні характеристики, як-от: уміння зберігати та накопичувати ресурси для розвитку потенціалу життєстійкості, мати високий рівень контролю свого емоційного стану, мати віру в новозміни.

Ці риси не можуть бути раз і назавжди сформованими, бо психолог має «людські» проблеми, тому не лише через розширення знань, вироблення практичних навичок і вмінь, а передусім через становлення та корекцію своєї особистості, на думку Т. Яценко, майбутній практичний психолог набуває свої професійні риси [3].

Саме тому, психолог зможе надати професійну допомогу лише якщо подолає власні психологічні труднощі. Деякі дослідники вважають, що психологічна корекція майбутнього психолога-практика повинна враховувати спрямованість його особистості. Саме в цій властивості відображаються цілі, заради яких діє особистість, внутрішні мотиви, що визначають вибір професії практичного психолога. Важливого значення в особистісно-професійному становленні психолога при цьому набуває внутрішня моральна організація особистості, яка полягає в усуненні у процесі самовдосконалення суперечності між «Я»-реальним та «Я»-ідеальним [8]. Тому без глибинної корекції неможливе формування особистісної готовності практичного психолога до фахової діяльності, адже саме особистісна проблема часто гальмує професійний розвиток майбутнього практичного психолога.

Таким чином, підготовка практичного психолога у закладах вищої освіти в умовах воєнного стану має полягати в тому, щоб гармонізувати, з одного боку, особистісно-людський, а з другого — професійно-соціальний аспекти, і в цьому сутність проблеми, яку покликана розв'язати психокорекція. Якщо один із зазначених аспектів превалює, може мати місце особистісна знедоленість (невідкоригованість) практичного психолога. Якщо пріоритетності набуває лише виконання професійних обов'язків за нівелювання особистісного чинника, то говорять про формалізм у роботі, відсутність зацікавленості, залежність від службових обов'язків. За таких умов людина втрачає свою сутність, тотожність із собою. Отже, у формуванні професіоналізму не можна ігнорувати ключової ролі особистісного («людського») аспекту, оскільки саме в ньому суб'єкт черпає енергетику мотивів професійної поведінки, через які здійснюється актуалізація його індивідуальності.

Проте не дивлячись на виклики, які перед нами ставить сьогодення викладачами Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» здійснюється професійна підготовка майбутніх практичних психологів. Адаптуються методики навчання, зростає рівень консультативного супроводу учасників освітнього процесу, впроваджуються нові підходи до організації виконання студентами самостійних і практичних завдань.

Оскільки основні види роботи психолога здійснюються, у кінцевому результаті, через організацію діалогу як знаряддя професійної діяльності, вважаємо доречним підтримати думку професора Г. Дьяконова [7]. Діалогічний підхід у психологічній науці, на його думку, є актуальним, оскільки дає можливість емпірично вивчати низку явищ онтології людського життя та відкриває можливості розробляти нові – інтерсуб'єктно-діалогічні –

методи психологічного дослідження (діалогічні методи анкетування, тестування, експериментування, аналізу продуктів діяльності) і технології практичної діяльності психолога (психокорекційні, психотерапевтичні, інтроспективні, інтерпретативні та ін.)

Вбудований у структуру освітнього процесу діалогічний підхід виступає технологією навчання, результатом якої є формування діалогічності як інтегральної характеристики майбутнього практичного психолога. Реалізація цього підходу в психолого-педагогічному процесі підвищує пізнавальну активність та навчальну мотивацію здобувачів освіти, розвиває творчий потенціал і рефлексію (аналіз, синтез, самооцінка своїх навчальних дій) майбутнього фахівця. Крім того, діалогічний підхід передбачає інтеріоризацію зовнішніх потреб професійної діяльності, свідомий розвиток і вдосконалення на цій основі особистісної готовності практичного психолога до фахової діяльності [7].

Діалог як двосторонній інформаційно-смісловий зв'язок є важливою частиною інтерактивного навчального процесу. Однак слід розуміти, що впровадження інтерактивних методів у систему вищої освіти на високому рівні ефективності стикається з низкою труднощів. Досі залишається відкритим питання про те, як обирати відповідні методи для окремих психологічних дисциплін і яким чином інтегрувати інтерактивні практики у звичні для ЗВО форми роботи, такі як лекції, семінари чи практичні заняття.

З метою вивчення особистісної готовності здобувачів освіти до здійснення їх професійного становлення в умовах воєнного стану було проведено дослідження їх особистісної зрілості: опитувальник особистісної зрілості (ОЗО) О.С. Штепи [8]. У опитуванні взяли участь студенти 4 курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, які навчаються за освітньо-професійною програмою «Практична психологія».

Загалом було з'ясовано, майбутні практичні психологи мають достатній рівень особистісної зрілості. Такий висновок можна зробити на основі аналізу основних характеристик особистісної зрілості студентів-психологів. У більшості студентів (60 %) у зоні «Наявних рис» знаходяться такі риси як: «Автономність», «Самосприйняття», «Креативність», «Децентрація», «Толерантність», «Відповідальність». У 50 % майбутніх психологів показник «Глибинність переживань» знаходиться у зоні «Реалізовані». Найнижчі середні показники спостерігаються за такими рисами як «Синергічність» (2,2), «Контактність» (3,5), «Життєва філософія» (1,9). Відповідно сукупність та кількість цих показників, які є важливими для визначення зрілості особистості дає нам змогу стверджувати про достатній рівень сформованості особистісної зрілості у випускників спеціальності «Психологія». Це дає нам підстави говорити про сформованість у них гармонійного бачення світу та процесів, що у ньому відбуваються, здатності до співпереживання та розуміння інших, наявність стабільної системи цінностей та особистісних переживань,

мотивації до самореалізації, відсутність упереджень до подій та інших людей. Разом з тим варто звернути увагу, що у студентів-випускників є риси особистісної зрілості над якими варто ще попрацювати. Зокрема у них майже відсутня здатність цілісно дивитися на світ і людей та розуміти взаємозв'язок протиріч, є певні труднощі з швидким встановленням глибоких зав'язків з людьми. І з огляду на ті умови, в яких зараз проживають всі українці та з огляду на їх юний вік абсолютно зрозумілим є те, що у майбутніх практичних психологів є проблеми з усвідомленням ними власної реальності в контексті світу та пошуку сенсу життя.

Висновки. Виходячи з вищезазначеного, можемо підкреслити, що особистісна психокорекція майбутнього практичного психолога є важливою передумовою формування його професіоналізму та особистісної готовності до майбутньої практичної діяльності, допомагає розвивати здатність до самокорекції та застосовувати отримані знання на практиці, забезпечує набуття професійної ідентифікації, основою якої є усвідомленням подолання внутрішніх конфліктів і бар'єрів. Отже важливо акцентувати на тому, щоб підготовка сучасних психологів відповідала актуальним викликам, з якими нині стикається українське суспільство. Відзначимо, що діалогічний підхід виступає технологією навчання, результатом якої є формування діалогічності як інтегральної характеристики майбутнього практичного психолога. Застосування цього підходу в психолого-педагогічному процесі сприяє підвищенню пізнавальної активності та навчальної мотивації здобувачів освіти, а також розвитку їхнього творчого потенціалу і здатності до рефлексії, включно з аналізом, синтезом і самооцінкою власних навчальних дій. Водночас діалогічний підхід забезпечує інтеріоризацію професійних потреб, спрямованих на свідоме формування й удосконалення особистісної готовності майбутнього практичного психолога до професійної діяльності.

У подальшому є необхідність впровадження у освітній процес корекційно-розвивальної програми спрямованої на формування особистісної зрілості майбутніх психологів задля підвищення їх особистісної готовності до фахової діяльності в умовах воєнного стану.

Література:

1. Бондаренко О. Ф. Психологічна допомога особистості : навч. посіб. Харків : Фоліо, 1996. 238 с.
2. Васильєва О.А. Резильєнтність як чинник формування психологічної готовності майбутніх психологів до професійної діяльності в умовах воєнного стану. Габітус. Вікова та педагогічна психологія. Випуск 64. 2024. С. 43–48. URL: <http://habitus.od.ua/journals/2024/64-2024/8.pdf> (дата звернення: 04.01.2025)
3. Концептуальні засади і методика глибинної психокорекції: Підготовка психолога-практика: Навч. посіб. / Т. С. Яценко, Б. Б. Іваненко, С. М. Аврамченко та ін.; За ред. Т.С. Яценко. – К.: Вища шк., 2008. 342 с.
4. Панок В. Г. Українська психологія ХХІ століття. Проблеми професійної підготовки психологів. Вісник НАПН України. Науково-аналітичні доповіді і матеріали, 2024, 6 (1). С.1–8. URL: 438-Текст статті-912-1-10-20240417.pdf (дата звернення: 04.01.2025)

Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 1(47) 2025

5. Персонал. Журнал інтелектуальної еліти. 2006. №1. URL: <http://personal.in.ua/article.php?ida=225> (дата звернення: 04.01.2025)

6. Соціально-психологічні чинники розуміння та інтерпретації особистого досвіду : монографія / Н. В. Чепелева [та ін.] ; ред. Н. В. Чепелева ; АПН України, Ін-т психології ім. Г. С. Костюка. К. : Педагогічна думка, 2008. 255 с.

7. Тесленко М.М. Діалогічний підхід у системі фахової підготовки майбутніх психологів. Проблеми сучасної психології. 2015. Випуск 29. С. 696–706. URL: <https://journals.uran.ua/index.php/2227-6246/article/view/158390/157744> (дата звернення: 05.01.2025).

8. Штепа О. С. Особистісна зрілість: Модель. Опитувальник. Тренінг. Монографія. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. 210 с.

9. Kabunga J. Adina, M. Disiye. Compassion Fatigue among Counsellors: Burden of Caring. LAB Lambert, Academic publishers. 2014. P. 34–35.

References:

1. Bondarenko, O. F. (1996). *Psychologichna dopomoha osobystosti [Psychological assistance to the individual]*. Kharkiv : Folio [in Ukrainian].

2. Vasylieva, O.A. (2024). Rezylientnist yak chynnyk formuvannya psykholohichnoi hotovnosti maibutnix psykholohiv do profesiinoi diialnosti v umovakh voiennoho stanu [Resilience as a factor in the formation of future psychologists' psychological readiness for professional activity in martial law]. *Habitus. Vikova ta pedahohichna psykholohiia – Habitus. Age and Pedagogical Psychology*, 64, 43–48. URL: <http://habitus.od.ua/journals/2024/64-2024/8.pdf> [in Ukrainian].

3. Yatsenko, T. S., Ivanenko, B. B., & Avramchenko, S. M. (2008). *Kontseptualni zasady i metodyka hlybynnoi psykhhokorektsii: Pidhotovka psykholoha-praktyka [Conceptual foundations and methods of deep psychocorrection: Training of a practicing psychologist]*. Kyiv: Vyshcha shk. [in Ukrainian].

4. Panok, V. H. (2024). *Ukrainska psykholohiia KhKhI stolittia. Problemy profesiinoi pidhotovky psykholohiv [Ukrainian psychology of the XXI century. Problems of professional training of psychologists]*. *Visnyk NAPN Ukrainy. Naukovo-analitychni dopovidi i materialy – Bulletin of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine. Scientific and analytical reports and materials*, 6 (1), 1–8. URL: 438-Tekst.statti-912-1-10-20240417.pdf [in Ukrainian].

5. *Personal. Zhurnal intelektualnoi elity – Staff. Journal of the intellectual elite*, (2006), 1. URL: <http://personal.in.ua/article.php?ida=225> [in Ukrainian].

6. Chepelieva, N. V. (2008). *Sotsialno-psykholohichni chynnyky rozuminnia ta interpretatsii osobystoho dosvidu [Social and psychological factors of understanding and interpretation of personal experience]*. Kyiv: Pedahohichna dumka. [in Ukrainian].

7. Teslenko, M.M. (2015). *Dialohichniy pidkhid u systemi fakhovoi pidhotovky maibutnix psykholohiv [Dialogic approach in the system of professional training of future psychologists]*. *Problemy suchasnoi psykholohii – Problems of modern psychology*, 29. 696–706. URL: <https://journals.uran.ua/index.php/2227-6246/article/view/158390/157744> [in Ukrainian].

8. Shtepa, O. S. (2008). *Osobystisna zrilist: Model. Opytuvalnyk. Treninh. Monohrafiia [Personal maturity: A model. Questionnaire. Training. Monograph]*. Lviv: Vydavnychiy tsentr LNU imeni Ivana Franka [in Ukrainian].

9. Kabunga, J. Adina, M. Disiye. (2014). *Compassion Fatigue among Counsellors: Burden of Caring*. LAB Lambert, Academic publishers, 34–35. [in English].